

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1891, kl. 4 e. m.

Betänkande, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften.

Bevillningsutskottet har fått till sig hänvisade en af herr *Alb. Anderson* inom Första Kammaren väckt motion, n:o 24, om höjande af hvitbetssockertillverkningsafgiften m. m., samt en inom Andra Kammaren af herr *J. Anderson* i Tenhult framställd motion, n:o 74, om, bland annat, nedsättning i tullen å socker och i sammanhang härmed nedsättning af tillverkningsafgiften å hvitbetssocker; och får utskottet härmed afgifva betänkande angående berörda motioner, den sistnämnda dock endast så vidt den afser nedsättning i hvitbetssockertillverkningsafgiften.

Under åberopande af sin till 1889 års Riksdag afgifna motion, n:o 37, jemväl afseende höjning af ifrågavarande afgift, och med påvisande, bland annat, hurusom, då hänsyn toges dertill, att utbytet af råsocker ur hvitbetorna i verkligheten betydligt öfverstigit det i gällande förordning beräknade, hvitbetssockertillverkningsafgiften på senare tider understigit $\frac{1}{4}$ af råsockertullen, anför herr *Alb. Anderson*:

»Det bör icke finnas något tvifvel om, att hvitbetssockertillverknigen både tål och bör åläggas en högre beskattning än den nu gällande, och afgiftens höjning med ytterligare en tiondedel af råsockertullen, eller från två femtedelar till hälften af denna tullsats, kan med all sä-

kerhet utan skada för näringen när som helst beslutas. En sådan höjning af afgiften kan dock icke antagas vara äfven för framtiden tillräcklig. För denna närings idkare måste det likväl vara af vigt, att beskattningsfrågan varder definitivt afgjord; men derförinnan torde en undersökning böra verkställas, till utrönande af till huru högt belopp tillverkningsafgiften slutligen bör sättas, och i hvad mån nu gällande bestämmelser om dess beräkning böra ändras» m. m.

På grund häraf föreslår herr Alb. Anderson:

1:o) att tillverkningsafgiften för hvitbetssocker från och med den 1 nästkommande september höjes till hälften af gällande tullsats för utländskt råsocker af mörkare färg än n:o 18 af den i världshandeln antagna holländska standard; samt

2:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning angående den beskattning, som skäligen må kunna hvitbetssockertillverkningen åläggas, samt der- efter till Riksdagen aflåta förslag i ämnet.

Herr J. Anderson, hvilken i sin berörda motion föreslagit att tullen å socker måtte nedsättas, raffineradt, alla slag, från 33 öre till 15 öre; oraffineradt, till färgen mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, från 23,5 öre till 8 öre, samt att tullen å sirup måtte nedsättas från 10 öre till 4 öre, allt per kilogram, anser, att i lämplig proportion härtill hvitbetssockertillverkningsafgiften ock bör nedsättas, hvadan han hemställer,

att Riksdagen ville besluta, att tillverkningsafgiften å hvitbetssocker nedsattes med lämpligt belopp.

Rörande den svenska lagstiftningen om beskattning å hvitbetssockertillverkningen, får utskottet till en början meddela följande öfversigt:

I kongl. kungörelsen den 15 oktober 1869 meddelades till allmän efterrättelse Riksdagens samma år fattade beslut, att tillverkningen af hvitbetssocker inom landet skulle från och med den 1 juli 1873 åläggas särskild beskattning i förhållande till införselstullen å utländskt råsocker, på det sätt nemligen, att från och med sistnämnda dag till den 1 juli 1876 skulle erläggas en skatt, motsvarande en femtedel, från och med den 1 juli 1876 till den 1 juli 1879 två femtedelar, från och med den 1 juli 1879 till den 1 juli 1882 tre femtedelar samt från och med den

1 juli 1882 till den 1 juli 1885 fyra femtedelar, allt af den vid dessa tider gällande tullsats å utländskt råsocker af mörkare färg än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard.

I kongl. förordningen den 30 maj 1873, äfvensom i Kongl. Maj:ts samma dag fastställda ordningsstadga för hvitbetssockerfabrikerna i riket, meddelades sedermera närmare bestämmelser angående ifrågavarande beskattnings uttagande, kontrollen derå, m. m.

Genom kongl. kungörelsen den 2 juni 1876 påbjöds, att skatten från och med den 1 juli samma år till den 1 juli 1879 skulle i öfverensstämmelse med kongl. kungörelsen den 15 oktober 1869 utgöra två femtedelar af ofvanberörda tullsats.

I kongl. kungörelsen den 25 april 1879 stadgades, på grund af Riksdagens beslut samma år, att skatten jemväl från och med den 1 juli 1879 till den 1 juli 1882 skulle utgå med endast två femtedelar af nämnda tullsats. Den förhöjning i skatten, som enligt 1869 års Riksdags förenämnda beslut skulle ega rum från och med den 1 juli 1879, uppskötis sålunda för ytterligare trenne år.

Slutligen beslöt 1882 års Riksdag, att äfven från och med den 1 juli samma år afgiften för hvitbetssockertillverkningen skulle utgå med sistnämnda belopp, hvilket beslut kungjordes medelst den nu gällande förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkning i riket den 16 juni 1882. Genom detta beslut, som motiverades å ena sidan af den stora betydelse, hvitbetssockerindustrien utöfvade på jordbruket och boskapskötseln, och, å den andra, deraf, att en stigande beskattning skulle lägga hinder i vägen för nya fabrikers uppkomst, hade följaktligen den af 1869 års Riksdag beslutade ytterligare stegringen af ifrågavarande afgift helt och hållet förfallit.

Angående tillverkningsavgiftens beräkning är i sistnämnda förordning stadgadt, att för all tillverkning af hvitbetssocker skall erläggas tillverkningsavgift i förhållande till det utbyte i råsocker, som de för tillverkningen använda hvitbetor antagas lemna. Det beskattningspligtiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att 100 kilogram råa hvitbetor antagas lemna ett utbyte af 6,25 kg. och 100 kg. torkade hvitbetor ett utbyte af 31,25 kg. råsocker, och afgiften utgår, på sätt ofvan blifvit nämndt, med $\frac{2}{5}$ af gällande tullsats för utländskt råsocker af mörkare färg än n:o 18 af den i världshandeln antagna holländska standard.

De skäl, som lågo till grund för 1869 års Riksdags beslut angående beskattning af hvitbetssockertillverkningen, voro *dels* jordbrukets fordran, att hvitbetskulturen och hvitbetssockertillverkningen skulle betryggas mot ovissa och våldsamma beskattningsåtgärder, *dels* ock statsverkets fordran att icke gå miste om en bland sina betydligare inkomstkällor. Man förestälde sig, att farhågan för dylika beskattningsåtgärder skulle afhålla mängden från att egna sig åt en industri, som, i afseende på sjelfva betodlingen, erfordrade längre tid för ernäendet af gynsamma resultat, och, i afseende å sockertillverkningen, förutsatte nedläggandet af betydliga kapital uti de därför behöfliga verk och inrättningar. Man hoppades, att om denna farhåga undanröjdes, inom vårt land, lika väl som inom andra länder med något så när likartade naturförhållanden, skulle uppblomstra en hvitbetssockerindustri af stor betydelse ej mindre för statens finanser än för folkets ekonomiska välstånd.

En ganska betydande betodling uppstod ock omedelbart derefter inom flera delar af landet, och åtskilliga nya fabriker blefvo under loppet af några år med högst betydliga kostnader anlagda, nemligen en vid Arlöf i Malmöhus län, två i Östergötlands län, en i Halmstad och en i Stockholm. Resultatet blef emellertid föga gynsamt, i det att af dessa fabriker alla utom den vid Arlöf inom kort nedlades, och denna var under en följd af år den enda hvitbetssockerfabriken i landet.

Att den införda beskattningen å ifrågavarande tillverkning skulle i någon väsentlig mån hafva varit en medverkande orsak till fabrikernas nedläggande, lär dock svårligen kunna antagas, utan torde, såsom chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå i sin i september 1889 afgifna underdåniga berättelse framhållit, den egentliga anledningen hafva varit den, att fabrikerna blefvo anlagda utan beräkning af tillräcklig tillgång på god råvara. Villkoret för odling af betor, fullt lämpliga för sockertillverkning, är nemligen, enligt samma berättelse, en ganska långvarig och omsorgsfull kultur, och detta villkor var i allt för ringa mån uppfyllt i de trakter, der de nya anläggningarna skedde.

I Skåne fortgick emellertid hvitbetssockertillverkningen, men nådde under en längre följd af år ingen afsevärd utveckling, detta dock i icke oväsentlig mån beroende derpå, att den förnämsta fabriksanläggningen, den vid Säbyholm, år 1875 förstördes af eldsvåda. Men från och med år 1883, då nämnda fabrik åter bragtes i verksamhet, har i afseende å betodlingen och hvitbetssockertillverkningen en högst väsentlig förändring inträdt. Icke mindre än sex hvitbetssockerfabriker äro för närvarande i

verksamhet i olika delar af provinsen, och enligt hvad utskottet inhemta äro ytterligare tre sådana fabriker der under anläggning.

Om sålunda erfarenheten gifvit vid handen att det endast är i landets sydliga, i klimatiskt hänseende mest gynnade delar, som ifrågavarande industri hittills kunnat bedrifvas, så kan det å andra sidan icke förnekas, att densamma på senare åren der vunnit en ganska afsevärd utveckling.

Nedanstående sammanställning visar den svenska hvitbetssockertillverkningens utveckling från och med år 1882:

Tillverkningsår.	Afverkade betor ton:	Utbytet i råsocker procent:	Erlagd skatt kronor:
1882—1883	19,280	8.0	
1883—1884	37,830	7.8	
1884—1885	47,170	9.1	277,141
1885—1886	43,260	9.1	254,153
1886—1887	56,385	10.3	331,380
1887—1888	83,605	11.0	491,179
1888—1889	86,111	10.4	505,906
1889—1890	136,813	10.7	803,778
1890—1 april 1891	212,071	—.*	1,245,919.

Denna utveckling är naturligtvis en följd af flera samverkande omständigheter, såsom t. ex. betodlingens mera rationella skötsel, tillverkningsättets högre fulländning, de gynsamma väderleksförhållanden, som för betodlingen varit rådande under några af de senare åren. Möjligt torde ock vara att det skydd, som åt den svenska hvitbetssockerindustrien lemnats, i någon betydligare mån härvid varit en medverkande faktor, och att således med den utveckling, industrien nu vunnit, densamma skulle kunna tåla en måttlig förhöjning i beskattningen. Utskottet kan emellertid så mycket mindre afgöra, om den af herr Alb. Anderson föreslagna förhöjning af tillverkningsafgiften är att anse såsom väl afvägd, som utskottet icke funnit de föreliggande förhållandena lemna den ledning för omdömet, att utskottet kunnat afgöra, huru vida det öfver hufvud vore klokt att på grund af den hittills vunna erfarenhen vidtaga en förhöjning i samma afgift. I öfrigt anser utskottet att, innan en höjning af tillverkningsafgiften beslutas, en undersökning bör hafva skett om och i hvilken

* Procenttalet är ännu ej känt.

mån hvitbetssockerindustrien tål att underkastas en framtida ytterligare stegring af samma afgift utöfver den, som närmast må ifrågakomma. Det är nemligen, såsom herr Alb. Anderson anført, för industrien sjelf af stor vigt att beskattningsfrågan varder definitivt afgjord, och det skulle därför, enligt utskottets åsigt, vara riktigast och med hvitbetssockerindustriens eget intresse bäst öfverensstämmande, om Riksdagen, såsom år 1869 skedde, på en gång bestämde den förhöjning i beskattningen och den stegring i densamma, som för en närmare framtid kunde finnas skälig. Då emellertid utskottet icke eger den sakkännedom eller tillgång till det material för behandlingen af frågan, som en fullständig undersökning af nu angifna förhållanden påfordrar, har utskottet icke ansett sig kunna föreslå någon förändring i den gällande beskattningen af hvitbetssockertillverkningen, utan har utskottet ansett lämpligast, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning i detta ämne. Och då det syntes utskottet, som om en verklig produktbeskattning, såsom i hvarje fall rättvist drabbande den tillverkade varan, vore att föredraga framför den nu gällande råvarubeskattningen, har utskottet ansett önskvärdt, om vid en utredning af förevarande beskattningsfråga jemväl toges i betraktande, huruvida icke en förändring i sjelfva beskattningssystemet i nu angifna afseende lämpligen kunde ega rum.

En annan ej mindre vigtig omständighet, som härvid för utskottet varit bestämmande, är den nedsättning; som den af Kongl. Maj:t senast tillsatta tullkomité i afgifvet betänkande med förslag till ny tulltaxa föreslagit beträffande tullen å socker. Komitén, som i fråga om oraffineradt socker, mörkare än n:o 18, föreslagit en tullsats af 18 öre i stället för den nu gällande, 23,5 öre, per kilogram, har visserligen icke förbisett, att den föreslagna tullnedsättningen skulle medföra en minskning i det skydd, som för närvarande åtnjutes för den inhemska sockertillverkningen. Men om än komitén funnit att denna industris fortfarande bestånd och utveckling vore tryggad äfven i händelse af en nedsättning i tullen å råsocker till 18 öre, har komitén dock icke haft anledning att pröfva, huruvida hvitbetssockerindustrien tål att bära jemte denna minskning i skydd jemväl en förhöjning af accisen. Då emellertid så väl sistnämnda fråga som ock utgången af tullkomiténs ofvanberörda förslag, hvilket antagligen blifver föremål för nästkommande Riksdags pröfning, torde ega ett så afgörande inflytande på förevarande beskattningsfråga, att denna icke lämpligen bör på förhand afgöras, har utskottet alltså giltigt skäl att icke nu tillstyrka den föreslagna förhöjningen i tillverkningsavgiften. Deremot an-

ser utskottet, att det vore i hög grad önskvärdt, om vid den utredning af förevarande beskattningsfråga, som utskottet, enligt hvad ofvan blifvit nämndt, funnit behöflig, jemväl toges i betraktande om och i hvilken mån en förhöjning af den nu gällande beskattningen å hvitbetssockertillverkningen lämpligen kunde ega rum äfven i den händelse att en nedsättning skedde i tullsatserna å artikeln socker.

Beträffande herr J. Andersons förslag om nedsättning af ifrågavarande tillverkningsafgift, har detta, såsom af motionen framgår, gjorts under förutsättning af sockertullens nedsättning. Då utskottet emellertid, af skäl, som i dess betänkande n:o 10 angifvits, icke ansett sig kunna till bifall förorda en sådan nedsättning, följer så väl häraf som af hvad i öfrigt här ofvan anförts, att utskottet ej heller kan förorda herr J. Andersons förslag om nedsättning af hvitbetssockertillverkningsafgiften.

På grund af hvad sålunda anförts, och då det torde befinnas önskvärdt att förevarande beskattningsfråga icke lösryckes ur sitt sammanhang med sockertullen, får utskottet alltså hemställa:

1:o, att herr J. Andersons motion icke måtte vinna bifall; och

2:o, att, i anledning af herr Alb. Andersons motion, Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t vid framläggande af nådig proposition angående den tullsats å socker, hvartill tullkomiténs betänkande torde gifva anledning, ville taga under ompröfning jemväl huru vida någon ändring i den nu utgående hvitbetssockeraccisen så väl i fråga om dess belopp som i afseende å sjelfva beskattningssystemet lämpligen må kunna ega rum och derom i sådant fall hos Riksdagen göra framställning.

Stockholm den 24 april 1891.

På utskottets vägnar:

CARL HERSLOW.

Reservationer:

af herrar *Herslow, Fock, Sederholm, Collander* och *Fredholm*, som ansett att utskottet afven bort tillstyrka bifall till 1:sta punkten i herr Alb. Andersons motion,

samt af herr *J. Johansson* i Noraskog:

»Till närmare utredning af det *skydd*, som den svenska hvitbetssockerindustrien åtnjuter genom den åsatta tullen å utländskt råsocker, tillåter jag mig meddela nedanstående tabell:

Kalenderår	Erlagd skatt	Motsvarande tullavgift		Statsverkets förlust	
		Kr.	öre.	Kr.	öre.
1882	110,861.54	277,153.85		166,292.31	
1883	149,304.89	373,262.23		223,957.34	
1884	268,440.50	671,101.25		402,660.75	
1885	333,507.30	833,768.25		500,260.95	
1886	323,020.42	807,551.05		484,530.63	
1887	346,282.48	865,706.20		519,423.72	
1888	544,345.19	1,360,862.97		816,517.78	
1889	635,812.46	1,589,531.15		953,718.69	
1890	997,976.27	2,494,940.67		1,496,964.40	

För öfrigt må erinras att, såsom i betänkandet blifvit yttradt, det beskattningspligtiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att 100 kilogram råa hvitbetor antagas lemna ett utbyte af 6,25 kilogram, och afgiften utgår, på sätt ofvan blifvit nämndt, med $\frac{2}{5}$ af gällande tullsats för utländskt råsocker af mörkare färg än n:o 18 af den i världshandeln antagna holländska standard. Nämnda råvara drager enligt gällande tulltaxa en tull af 23,5 öre per kilogram; och blir alltså skyddet för hvitbetssockertillverkningen $\frac{3}{5} \times 23,5 = 14,1$ öre per kilogram råsocker. Härtill kommer dock, att utbytet i råsocker ganska betydligt öfverstiger det lagbestämda. Den i utskottets betänkande intagna tabell visar, att för tiden 1886—1890 utbytet i råsocker hvarje tillverkningsår öfverstigit 10 procent. Antager man medeltalet för dessa tillverkningsår, 10,6 procent, såsom norm för utbytet, gifver en uträkning af det ökade skydd, hvitbetssockerindustrien åtnjutit till följd af skilnaden mellan det verkliga och det beräknade utbytet följande resultat: då 100

kilogram råa betor beräknas gifva $6\frac{1}{4}$ kilogram råsocker, blifver, då råsockertullen utgör 23,5 öre, tillverkningsavgiften $\frac{2}{5} \times 6\frac{1}{4} \times 23,5 = 58,75$ öre, eller således på en kilogram råsocker 9,4 öre. Men gifva 100 kilogram betor 10,6 kilogram råsocker, och fördelas den lagbestämda tillverkningsavgiften, 58,75 öre, på dessa 10,6 kilogram, kommer denna afgift att i verkligheten utgå med blott 5,54 öre per kilogram råsocker. Det ökade skyddet blifver sålunda $9,4 - 5,54 = 3,86$ öre, hvadan alltså hvitbetssockerindustrien under åren 1886—1890 i verkligheten arbetat under ett skydd af $14,1 + 3,86$ öre = 17,96 öre pr kilogram tillverkad råsocker. Fördelen af detta skydd minskas dock något genom de förmåner, som vissa länder bevilja sina sockerexportörer i form af direkta eller indirekta premier.

På grund af nu anförda omständigheter har jag för min del ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr Alb. Andersons motion i första punkten.